

การสร้างสรรค์จิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน

ศักดิ์สิทธิ์ บัวคำ¹

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการดำเนินชีวิต และสัญลักษณ์จากวิถีชีวิตของผู้คนชนบทในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่กับธรรมชาติในชนบท และเพื่อสร้างผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมลักษณะ 2 มิติ รูปแบบ กึ่งนามธรรม ผ่านรูปทรงสัญลักษณ์และร่องรอยจากวิถีชีวิตชนบท โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพแวดล้อม ข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากรูปแบบศิลปะแขนงต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งเนื้อหา รูปแบบและเทคนิคที่เป็นเฉพาะตนและได้ปรับปรุงแก้ไขการสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณภาพจำนวน 10 ชิ้น เนื้อหาผลงานแบ่งบอกถึงวิถีชีวิตที่พอเพียง เรียบง่าย ด้านรูปแบบเป็นกึ่งนามธรรม มีรูปทรงหลักเป็นรูปทรงรอยมือขนาดใหญ่ มีร่องรอยสัญลักษณ์ของสิ่งมีชีวิต ในท้องทุ่ง และร่องรอยเครื่องมือการเกษตร นำเสนอในเชิงสัญลักษณ์โดยลดทอนจากความเป็นจริงในธรรมชาติ ใช้เส้นและพื้นผิว นำรูปทรงสัญลักษณ์แต่ละส่วนมาสร้างเป็นสัญลักษณ์ใหม่ด้วยแนวคิดและทฤษฎีทาง องค์ประกอบศิลป์ ให้เกิดเอกภาพ สื่อความหมายใหม่ ส่วนด้านเทคนิคและวิธีการ ได้ทดลองคุณสมบัติและ คุณลักษณะของอะคริลิกกันซึม ซึ่งเป็นวัสดุสมัยใหม่ ผสมกับทราย ซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่น โดยการปาดป้าย ขูดขีด แซ่ด้วยน้ำสี ให้เป็นลักษณะของการทับถมของซากพืชซากสัตว์ ซึ่งเป็นลักษณะของดินที่อุดมสมบูรณ์ แสดงให้เห็น ร่องรอยของการดำรงชีวิต สร้างความรู้สึกผูกพัน โหยหาวิถีชีวิตชนบทแบบดั้งเดิม เพื่อเป็นองค์ความรู้และ แนวทางในการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น สู่วิถีชีวิตที่พอเพียงต่อไป

คำสำคัญ : 1. จิตรกรรมเทคนิคผสม 2. แนวคิด 3. สัญลักษณ์ 4. วิถีชีวิตอีสาน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อีเมล : saksitbuakham8@gmail.com
โทร : 08 9851 8377

Creation of mixed technique painting from concepts and symbols in the Isan rural lifestyle

Saksit Buakham²

Abstract

The objectives of the research on the creation of fine arts with mixed painting techniques from concepts and symbols in the Isan (northeastern region) rural lifestyle were namely 1) to study and analyze the lifestyle concepts and symbols from the way of life of rural people in Udon Thani Province which is close to the natural environment in the countryside and 2) to create fine artwork from painting techniques which mix two-dimensional characteristics and semi-abstracted styles together through symbolic shapes and traces from rural life. The research was conducted by studying and analyzing data from the environment, data, documents and information from various art forms. They were used to analyze for the unique content, form and techniques and to improve the creation of 10 quality works. It was found that the contents of the works indicated a simple and self-sufficient lifestyle. The work style is semi-abstract having a large hand shape as the main shape. There was a clue of living things and agricultural tool usage in the field. The works were exhibited in a symbolic manner which reduced natural reality by using just lines and surface texture. Each symbolic shape was recomposed into a new symbol from the concept and theory of art composition to unity and can relay a new meaning in techniques and methods for the studying of the properties and characteristics of acrylic chemistry paint. Anti-seepage mixing sand acrylics which were the mixture of local materials and modern materials by scrapping and expunging with color water were used to create the appearance of the remains of a fossil, which was the characteristic of the fertile soil showing the signs of a rural lifestyle with a feeling of longing for primitive rural life. This is to be the knowledge and guideline for the development of creative works of visual arts which mix the local topics to become contemporary art.

Keywords: 1. Mixed technique painting 2. Concept 3. Symbol 4. Isan lifestyle

² Lecturer, Visual Arts Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand.
Email address: saksitbuakham8@gmail.com Tel: 08 9851 8377

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทยนั้น ปรากฏหลักฐานโบราณวัตถุที่เป็นร่องรอยของพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมของผู้คนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในภาคอีสานช่วงแรก ๆ นั้น เป็นการอยู่อาศัยตามเพิงผาหรือถ้ำที่มีอากาศถ่ายเท โดยเลือกอยู่อาศัยในบริเวณใกล้แหล่งน้ำที่แวดล้อมด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในลักษณะสังคมแบบนายพรานหรือสังคมเร่ร่อน มีการล่าสัตว์และเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์จากป่าตามธรรมชาติเพื่อการบริโภค อีกทั้งยังมีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้จากหินกรวดแม่น้ำ โดยนำมาแกะเจาะให้เป็นเครื่องมือหิน เพื่อใช้ในการสับการตัด ดังที่ได้พบเครื่องมือหินกะเทาะอยู่ตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ในระยะต่อมา มนุษย์เริ่มมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกเรือน การปลูกข้าว การเลี้ยงสัตว์ เช่น หมูและวัว เพื่อเป็นอาหาร รู้จักทำภาชนะดินเผา ทำสำริด เพื่อเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และมีประเพณีฝังศพเกิดขึ้น ซึ่งวิถีชีวิตของคนชนบทอีสานเป็นไปอย่าง สงบ เรียบง่าย ค่อยเป็นค่อยไป ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ โดยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพ ทั้งในการประกอบอาชีพด้านกสิกรรม ทำไร่ ทำนาปลูกข้าว ซึ่งเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว ชาวนาก็มีข้าวกิน พางข้าวที่เหลือก็นำมาทำปุ๋ยและใช้เป็นอาหารแก่วัวเลี้ยง เช่น วัว ควาย มีบทบาทช่วยในการทำนา เมื่อวัวควายขับถ่าย มูลสัตว์เหล่านั้นก็ยังกลายเป็นปุ๋ยแก่แปลงนา และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ เช่น สร้างยุ้งฉางด้วยไม้ที่ฉาบด้วยขี้ควายผสมดินจอมปลวกเพื่อเก็บผลผลิต วิถีชีวิตชนบทจะปรับตัวให้อยู่ได้ด้วยภูมิปัญญา การประดิษฐ์คิดค้น การเรียนรู้ และกรรมวิธีการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ โดยสามารถประยุกต์ใช้ตามคุณสมบัติของวัสดุและคุณลักษณะการใช้งาน นั่นคือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเข้าใจ ความเป็นชนบทซึ่งมีความเป็นธรรมชาติ ยังช่วยกล่อมเกลาคิดใจ ทำให้คนในชนบทมีความอ่อนโยน และมีวิถีชีวิตเฉพาะตนเองอันเป็นวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า “สังคมไทยในอดีตมีลักษณะพึ่งพาตนเองและใช้ชีวิตสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ เป็นสังคมเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตอย่างสมถะเรียบง่าย รู้จักความพอเพียง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก ความเจริญทางวัตถุมีน้อย เป็นผลให้ผู้คนมีจิตใจอ่อนโยน มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันน้ำใจ” (Sukna, 2007: 6) ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น ช่วยดูแลหล่อเลี้ยงชีวิตในชนบทมาอย่างยาวนาน เมื่อย้อนมองความสำคัญจากปัจจุบันกลับสู่ออดีต ภาพของการดำรงชีวิตที่สงบสุขเหล่านั้นยังมีอยู่ในความทรงจำ แต่วิถีชีวิตจริงเหลือเพียงน้อย และเมื่อพบเห็นวิถีชีวิตชนบท รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่คุ้นเคยและผูกพันกำลังเปลี่ยนไป จึงกลายเป็นภาพตัวแทนกระตุ้นความรู้สึกทำให้โหยหาวิถีชีวิตที่อบอุ่น เรียบง่าย ของความเป็นวิถีชีวิตชนบทในอดีต

จากเหตุผลดังกล่าว เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ จิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน ซึ่งเป็นการนำเอาหลักแนวคิดในการดำรงชีวิตและสัญลักษณ์สำคัญเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและความเชื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างผลงานศิลปะ เพื่อถ่ายทอดความเป็นอยู่ของการดำรงชีวิตที่สงบ เรียบง่าย เป็นชีวิตที่พึ่งพาตนเองและความผูกพันกับธรรมชาติ จากวิถีชีวิตชนบทของผู้คนในภาคอีสาน

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดในการดำเนินชีวิต และสัญลักษณ์จากวิถีชีวิตของชุมชนบทในจังหวัดอุดรธานี อันเป็นวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่กับธรรมชาติ
2. เพื่อสร้างผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมลักษณะ 2 มิติ รูปแบบกึ่งนามธรรม ผ่านรูปทรงสัญลักษณ์ และร่องรอยจากวิถีชีวิตชุมชนบท เพื่อเป็นภาพตัวแทนสะท้อนการดำรงชีวิตที่พึ่งพาตนเอง และความผูกพันกับธรรมชาติของผู้คนในชนบทอีสาน

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารที่จะนำมาสนับสนุนแนวความคิด ประกอบด้วยหนังสือและบทความเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เช่น เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวว่า “ทฤษฎีพอเพียงซึ่งเป็นทฤษฎีใหม่ จะทำให้ราษฎรรู้จักช่วยเหลือตัวเอง เปิดโอกาสให้ชาวบ้านประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับพวกเขามากกว่าเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเขามากกว่า ทฤษฎีพอเพียงจะช่วยให้เขาไม่ติดของเก่า ไม่เมาของใหม่” (Tinsulanonda, 1999: 10) ซึ่งสนับสนุนแนวความคิดผู้วิจัยเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง และความผูกพันกับธรรมชาติของผู้คนในชนบทอีสาน และศึกษาข้อมูลอิทธิพลทางศิลปกรรมที่เป็นองค์ความรู้ของศิลปิน โดยผลงานชุดนี้มีกรอบแนวคิด 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นอยู่ของชาวบ้านด้วยการสังเกตการณ์ ชักถามถึงวิถีชีวิต ตลอดจนการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ การศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม ซึ่งพึ่งพาตนเอง ดินฟ้า อากาศ ความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาลสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่นา จากนั้นได้รวบรวมข้อมูลเอกสารที่สนับสนุนแนวความคิดหรือมีความใกล้เคียงทางด้านเนื้อหาเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับใช้ ซึ่งส่วนมากกล่าวถึงวิถีชนบทในแง่การดำรงชีวิตที่พึ่งพาตนเองและธรรมชาติ และมีความเชื่อเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่นำพามาซึ่งความอุดมสมบูรณ์สังคมเกษตรกรรมชนบทอีสาน อันเปี่ยมด้วยวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้คนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ตลอดจนการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาปรับประยุกต์ใช้กับทรัพยากรธรรมชาติ

2. ด้านรูปแบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะของดินในการทำเกษตรกรรมของพื้นที่ชนบทอีสาน กับพื้นผิวและสีที่มีความเป็นธรรมชาติ ด้วยการมองด้วยหลักสุนทรียศาสตร์ที่เกิดขึ้น การสร้างรูปทรงสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับคติความเชื่อการทำเกษตรกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาผลงานศิลปกรรมที่มีอิทธิพลทางด้านรูปแบบ ที่เป็นรูปแบบกึ่งนามธรรมในลักษณะ 2 มิติ เพื่อต้องการให้ผลงานมีพื้นผิว และสีที่มีความเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นการนำเอาคุณลักษณะมาสร้างรูปทรงขึ้นใหม่ ที่แสดงถึงความเป็นท้องถิ่น เพื่อสื่อความหมายและความรู้สึกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ด้านเทคนิคและวิธีการ หลังจากการรวบรวมข้อมูลศึกษาและวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ทดลองค้นหาแนวทางการใช้วัสดุขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับแนวความคิด โดยการทดลองคุณสมบัติและคุณลักษณะพิเศษของวัสดุ ความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์การสร้างรูปทรง พื้นผิวและผลของวัสดุ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอย สัญลักษณ์ของการดำรงชีพ ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน

กระบวนการ และเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงาน

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่มีผู้วิจัยมีประสบการณ์ร่วมในการดำรงชีวิตแบบวิถีชนบท ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึมซับวิถีชีวิตจากครอบครัว ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม สอบถามผู้รู้ในท้องถิ่น โดยใช้การถ่ายภาพ และจดบันทึก แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยเลือกพื้นที่ในจังหวัดอุดรธานี ที่ยังคงมีสภาพของการดำรงชีวิตแบบพื้นบ้านอยู่ โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษามี 4 แห่ง ได้แก่ 1. หมู่บ้านหนองสระหนาย หมู่ 3 ตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 2. หมู่บ้านคำเจริญ ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี 3. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 4. หมู่บ้านตุ้มกลาง ตำบลตุ้มไต้ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี การเก็บข้อมูลภาคสนามนี้ ทำให้ทราบถึงลักษณะภูมิประเทศ สีของดิน ความเป็นอยู่ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาล และสัตว์ที่มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ทางด้านเกษตรกรรม

1.2 ข้อมูลเอกสารที่นำมาสนับสนุนแนวความคิด ได้แก่ หนังสือทฤษฎีใหม่ ในหลวงชีวิตที่พอเพียง หนังสือพิพิธภัณฑสถานบ้านหนองบัวโคก และหนังสือองค์ประกอบของศิลปะ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ของศิลปินและอิทธิพลทางศิลปกรรม อันส่งผลต่อแนวความคิดการดำรงชีวิตที่พึ่งพาตนเองของคนอีสาน รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ และเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

กระบวนการศึกษาและการค้นคว้าหาแนวทางการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ทราบถึงที่มาของรูปทรงสัญลักษณ์ สี พื้นผิว การจัดองค์ประกอบ ตลอดจนคุณสมบัติ และผลของวัสดุที่ตอบสนองกับแนวความคิดหลังจากผ่านกรรมวิธีทดลองสร้างสรรค์ ก่อนที่จะนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจริง โดยในการทดลองทางทัศนศิลป์มีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เพื่อค้นหาพื้นหลังของภาพด้วยลายเส้น ผู้วิจัยได้นำลักษณะของดินในแปลงนามาวิเคราะห์ทำภาพร่าง กำหนดทิศทางขององค์ประกอบ ระบายของน้ำหนักของภาพ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ

2.2 การวิเคราะห์เพื่อค้นหาโครงสร้างหลักของภาพจากรูปทรงรอยมือ ด้วยการทำเป็นภาพร่างลายเส้น

2.3 วิเคราะห์ค้นหารูปทรงรอง ซึ่งเป็นรูปทรงที่มีความหมายสอดคล้องกับแนวคิดและรูปทรงหลัก โดยผู้วิจัยได้ลดทอนรูปทรงและใช้ลายเส้นสร้างให้เกิดความเคลื่อนไหว แล้วจัดองค์ประกอบขึ้นใหม่เพื่อจะนำไปใช้ประกอบกับรูปทรงหลัก

2.4 วิเคราะห์หารูปทรงสัญลักษณ์ ที่บ่งบอกและเชื่อมโยงความหมายของผลงานไปสู่กิจกรรมของคนชนบท ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เชื่อมความเข้าใจจากรูปทรงหลักสู่รูปทรงรอง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการได้มาซึ่งลักษณะของสีและพื้นผิวที่ปรากฏในผลงาน ซึ่งต้องการให้มีลักษณะการทับถมของพื้นผิวและชั้นของสี

3. เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน

3.1 กำหนดขอบเขตของแนวเรื่อง ขอบเขตของรูปแบบ และขอบเขตของเทคนิค พร้อมทั้งจัดทำภาพร่าง

3.2 วิเคราะห์คัดเลือกภาพร่างที่ดูภาพรวมมีความสมบูรณ์ มีความเป็นเอกภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ เทคนิค

3.3 ขยายภาพร่างลงบนผ้าใบด้วยการสร้างตารางเทียบสเกลจากภาพร่างด้วยดินสอดำ โดยให้รูปรอยมือเป็นรูปทรงหลัก ขยายภาพร่างรูปทรง โดยลดทอนให้เหลือแค่รูปร่าง ภายนอก ลงในรูปทรงหลัก จัดองค์ประกอบให้ถูกต้องตรงตามภาพร่างขนาดเล็ก ใช้เคมีอะคริลิกกันซึม บีบเป็นเส้นนูน ตามภาพร่าง โดยให้ขนาดเล็ก ใหญ่ แตกต่างกัน เพื่อสร้างขอบเขตเห็นรูปทรงเด่นชัด และใช้เคมีอะคริลิกกันซึมผสมทรายละเอียด ปาด บ้าย โดยการไ้เกรียงตามรูปทรงที่ได้ร่างไว้ โดยควบคุมทิศทางของพื้นผิว ความหยาบ ขรุขระ เรียบในผลงาน

3.4 สร้างพื้นผิวด้วยกรรมวิธีกดทับหรือพิมพ์ร่องรอยเครื่องจักสาน หรือรูปทรงอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม เป็นการสร้างมิติการทับซ้อนของพื้นผิว และเป็นการลดทอนร่องรอยของรูปทรงเครื่องมือเครื่องใช้ให้เหลือเป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม

3.5 เมื่อพื้นผิวแห้งสนิท ใช้สีอะคริลิกผสมน้ำ โดยใช้น้ำทาลงบนพื้นผิวพหุขนาดก่อน แล้วเทสีที่ผสมเตรียมไว้ลงบนพื้นผิวอีกครั้ง เพื่อให้สีไหลลงตามร่องรอยที่เกิดขึ้น ซึ่งจะปรากฏรูปทรงและมีรายละเอียดพื้นผิวอยู่ภายในรูปทรงหลัก และปล่อยให้แห้ง หลังจากนั้นเก็บรายละเอียดน้ำหนักด้วยสีอะคริลิก เพื่อสร้างรูปทรงและร่องรอยให้เด่นชัดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รูปแบบ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

1. ผลการศึกษาแนวคิดในการดำรงชีวิตของผู้คนชนบทอีสาน โดยศึกษาจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ และแนวคิดในการดำเนินชีวิต พบว่าสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ที่พักอาศัย มีการปลูกผักสวนครัวทั้งไม้ยืนต้นและไม่ล้มลุก เพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภค เช่น การนำไม้ที่มีอยู่มาใช้ในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย เศษไม้ที่เหลือสามารถนำมาต่อเติมเป็นองค์ประกอบของที่อยู่อาศัย รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องเรือน สิ่งเหล่านี้ได้มาจากกระบวนการลงมือทำด้วยตัวเองทั้งสิ้น ดังที่ ผ่อง แซ่กิ่ง ได้กล่าวว่า “ชาวบ้านชนบทนั้นมีชีวิตอยู่กับความเป็นจริง ใช้ร่างกาย ใช้มือสร้างทุกอย่างขึ้นสำหรับตนเองและครอบครัว จะกินข้าวต้องปลูกข้าว จะกินปลาต้องไปหา จะนุ่งห่มเสื้อผ้าจะต้องถักทอ ถึงพร้อมด้วยความมุ่งมั่น เพียรพยายามและอดทน” (Sengking, 1994: 34) นอกจากนี้ที่พักอาศัยแล้ว ในด้านการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพยังได้นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีมาสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก โดยการใช้องค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับวัสดุที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนมากเป็นเครื่องจักสาน เช่น ตะกร้า ข้อง ไซ กระบุงใส่ข้าว กระจาด เป็นต้น ดังที่ พิทักษ์ น้อยวงศ์ ได้กล่าวว่า “เครื่องจักสานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์นำไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในท้องถิ่น มาเป็นวัสดุในการสร้างสรรค์เครื่องมือเครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านร่างกายซึ่งในแต่ละวัน อาหาร และที่อยู่อาศัยนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ดังนั้น มนุษย์จึงได้สร้างสรรค์ พัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้จากไม้ไผ่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและสังคม” (Noiwangklung, 1996: 10) นอกจากนี้ ยังมีการทำเกษตรกรรมเพื่อเป็น

รายได้เสริม ทั้งเพื่อบริโภคเองและขายในส่วนที่เหลือ เช่น การปลูกข้าว การเลี้ยงควาย ปลูกผักทอง ผักสวนครัว การทำข้าวเม่า การจับสัตว์น้ำเพื่อนำมาประกอบอาหารตามฤดูกาล เพราะบริเวณรอบบ้านเป็นทุ่งนา จำเป็นต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านเกษตรกรรม เพื่อเป็นแหล่งอาหารเลี้ยงชีพและแจกจ่ายแก่เครือญาติ โดยปราศจากการใช้เงินซื้อหา โดยอาชีพส่วนใหญ่ของคนอีสานคือการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ มีดินและน้ำเป็นแหล่งผลิตอาหาร ดังคำกล่าวที่ว่า “ไปพูนกินปลา มาพูนกินข้าว คำกล่าวของชาวอีสานในอดีตที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่ผูกพันอยู่กับข้าว ปลา นา น้ำ อันแสดงถึงพื้นฐานที่แท้จริงว่าชาวอีสานมีวัฒนธรรมการกินข้าวเป็นหลักในชีวิต” (Nil-a-thi, 2007: 3) อันเป็นการใช้ชีวิตที่รู้จักคุณค่าของธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น รู้จักกระบวนการที่จะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับการดำรงอยู่ของครอบครัว

2. ผลการศึกษาสัญลักษณ์จากวิถีชีวิตของผู้คนชนบทอีสาน ในอดีต สังคมมนุษย์เป็นสังคมล่าสัตว์ ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นสังคมเกษตรกรรมเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเรียนรู้การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อสะดวกต่อการเก็บเกี่ยวและการจัดการ การจับสัตว์เพื่อเป็นอาหารจำต้องเข้าใจธรรมชาติของสัตว์แต่ละชนิด เครื่องมือจับสัตว์ต้องผ่านการทดสอบให้มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในหลายรูปแบบ นับว่าเป็นผลสัมฤทธิ์ทางความคิด ภูมิปัญญา และความบริสุทธิ์ในการแก้ปัญหาการดำรงชีวิตของชาวบ้าน (Worathongchai, 2005: 43) ซึ่งในผลงานมีสัญลักษณ์ที่นำมาใช้เพื่อชี้แนะเนื้อหาสาระ เป็นสัญลักษณ์แทนความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดจากปัจจัยและการกระทำของมนุษย์อันสอดคล้องกับสัญลักษณ์ที่ปรากฏในอดีต เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพกิจกรรมของคนอีสาน ภายในผลงานใช้รูปทรงอิสระ คือ รูปทรงที่มีได้จำกัดในรูปแบบเรขาคณิตหรืออินทรีย์รูป แต่เกิดขึ้นอย่างอิสระไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนของตนเอง เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม (Nimsamer, 2016: 271) เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติ ในผลงานสร้างสรรค์นี้สามารถแยกส่วนประกอบเพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์จากวิถีชีวิตของผู้คนชนบทอีสานได้ดังนี้

สัญลักษณ์ คือ สิ่งหนึ่งที่ใช้แสดงความหมายของอีกสิ่งหนึ่ง หรือเครื่องหมายที่ใช้แทนรูปความคิด การสร้างสรรค์สัญลักษณ์ คือ การสร้างสัญลักษณ์หนึ่งขึ้นเพื่อสื่อความหมายที่ใช้สื่อสารระหว่างมนุษย์ การสื่อสารในชีวิตประจำวัน เราใช้สัญลักษณ์ธรรมดาที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว แต่ศิลปะเป็นการสื่อความหมายจากจิตใจส่วนลึกจะต้องใช้สัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นใหม่ให้เหมาะสม โดยเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงพุทธิปัญญาหรืออารมณ์สะท้อนใจ (Nimsamer, 2016: 412) โดยผลงานสร้างสรรค์ชุด การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน ได้นำเสนอในเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมาย โดยได้นำสัญลักษณ์จากความ เป็นจริงในธรรมชาติมาดัดทอนให้เป็นลักษณะกึ่งนามธรรมด้วยการใช้เส้นและพื้นผิว แล้วนำรูปทรงสัญลักษณ์ แต่ละส่วนมาประกอบสร้างเป็นสัญลักษณ์ใหม่ ซึ่งสามารถจำแนกส่วนประกอบของสัญลักษณ์ในผลงานได้ดังนี้

2.1 รอยมือมนุษย์ รอยมือที่ปรากฏในผลงานซึ่งใช้เป็นรูปทรงหลัก เป็นสัญลักษณ์ของการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นเหตุหลักให้เกิดสิ่งอื่นเป็นผลตามมาและเป็นการประทับรอยของชีวิต จาก น้ำพักน้ำแรงลงในผืนดินที่ตนดำรงอยู่ โดยผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจข้อมูลเบื้องต้นมาจากการพิมพ์รอยมือของ ชาวนา

2.2 กบ สัญลักษณ์รูปทรงกบที่ปรากฏในผลงานสร้างขึ้นเป็นร่องรอย มีทั้งที่เป็นรอยนูนและร่องลึก กบเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่มักพบเมื่อฝนตกทุกครั้งไป คนทั้งหลายเลยเชื่อว่ากบคือผู้นำน้ำจากท้องฟ้าให้ไหลหล่นลงมาแก่มนุษย์ กบจึงเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสัญลักษณ์อำนาจเหนือธรรมชาติของชาวอีสาน

2.3 ปลา ปลาเป็นสัตว์ที่พบมากในแปลงนาข้าว เป็นแหล่งอาหารสำคัญของชาวอีสาน จะเห็นได้จากการที่เกือบทุกครัวเรือนของชาวอีสานจะมีการถนอมอาหารด้วยการทำปลาร้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการกินที่มีมาอย่างยาวนาน อีกทั้งปลายังเป็นสัญลักษณ์ที่บอกถึงความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ

2.4 หอย หอยมีลักษณะพิเศษทางรูปทรงและเส้นที่ปรากฏให้เห็น คือ เส้นขดกันหอย ตามหลักทางองค์ประกอบศิลป์สามารถแสดงออกถึงความเคลื่อนไหว การหมุนเวียน การกำเนิดของชีวิต

2.5 สัตว์น้ำหลายชนิดที่จับได้จากนาข้าว การทำนาข้าวนั้นเมื่อถึงฤดูกาลปักดำ ซึ่งเป็นฤดูฝน มีสิ่งมีชีวิตหลายชนิดเกิดขึ้นเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในระบบนิเวศของผืนนา เช่น กุ้ง ปูนา แมลงดา เต่านา เป็นต้น ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในนาข้าวและเป็นแหล่งอาหารสำคัญที่หล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตของชาวนา อันเป็นความเอื้อเพื่อคุณประโยชน์จากธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์

2.6 ดิน ดินมีความผูกพันในวิถีชนบทเป็นทรัพยากรหลักทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์แก่คนอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นได้จากการใช้ดินเป็นแหล่งทำกินด้านการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ คนอีสานยังใช้ภูมิปัญญานำดินมาประยุกต์ใช้ทำเป็นเครื่องปั้นดินเผา เพื่อเป็นภาชนะกักเก็บอาหาร และเป็นเครื่องใช้ชนิดต่าง ๆ ในครัวเรือนเพื่ออำนวยความสะดวก

2.7 น้ำ คนอีสานส่วนมากใช้น้ำที่ได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติเพื่ออุปโภค บริโภค แต่น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกนั้นได้จากน้ำฝน น้ำฝนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูก หล่อเลี้ยงให้เกิดสิ่งมีชีวิตให้เป็นไปตามระบบของธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งที่มาของทรัพยากรและแหล่งอาหารที่สำคัญ

2.8 สัญลักษณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ เสียม และแฉก เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกและเชื่อมโยงความหมายของผลงานไปสู่กิจกรรมของคนชนบท

3. ผลการวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบในผลงานสร้างสรรค์ การจัดองค์ประกอบของภาพในผลงานใช้รูปทรงหลักจากขอบเขตของรูปทรงจากตัวเทคนิค ซึ่งเป็นรูปทรงอิสระเพื่อจินตนาการถึงพื้นดิน หรือรูปทรงที่มีความรู้สึกเป็นธรรมชาติ การใช้มุมมองในผลงาน ผู้สร้างสรรค์มีเจตนาให้เกิดความรู้สึกจากการมองบนลงล่าง เสมือนมนุษย์กำลังก้มมองผืนดิน เพราะฉะนั้นรูปทรงที่ปรากฏให้เห็นจะเป็นลักษณะการมองบน ทั้งนี้เป็นวิธีการของผู้วิจัยที่กำหนดให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้อยตามเพื่อตอบสนองแนวความคิดผ่านทัศนธาตุทางศิลปะอันได้แก่

3.1 พื้นผิว ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม ทัศนธาตุที่ใช้เป็นหลักคือพื้นผิวซึ่งเกิดจากลักษณะพิเศษของวัสดุ เช่น ทราย และเคมีกันซึมสร้างเป็นพื้นผิว โดยใช้ทฤษฎีของ ชลูด นิยมเสมอ ที่ว่า “ลักษณะพื้นผิวนั้นตามธรรมชาติจะปรากฏในเส้นในน้ำหนัก ในรูปแบบของที่ว่างหรือในสีอยู่แล้ว เป็นการช่วยเสริมคุณลักษณะของธาตุเหล่านั้นให้มีรสชาติเพิ่มขึ้น แต่ถ้าบางคนจะทดลองใช้ลักษณะผิวเป็นธาตุหลักในการสร้างรูปทรงก็อาจทำได้ และคงเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของเอกภาพเช่นเดียวกับการใช้ทัศนธาตุอื่น ๆ” (Nimsamer, 2016: 256) ผู้วิจัยใช้พื้นผิวเพื่อตอบสนองแนวความคิดที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ จากการสังเกตธรรมชาติที่มีซากพืชซากสัตว์ทับซ้อนกันในห้องนา พื้นผิวที่เกิดขึ้นจากการกดทับด้วยวัสดุเป็นร่องรอย แล้วนำพื้นผิวที่มีลักษณะหลากหลายเหล่านี้มาผสมผสานให้เกิดความรู้สึก หรือจินตนาการถึงความเป็นธรรมชาติของดินในภูมิภาคอีสาน

3.2 รูปร่าง รูปร่างในผลงาน สร้างเป็นร่องรอยที่ปรากฏรูปที่ดูแล้วเข้าใจคือ รูปร่างมือ รูปร่างสัตว์น้ำและเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งมีลักษณะมิติเป็นร่องลึกผสมผสานกับพื้นหลัง

3.3 เส้น ในผลงานใช้เส้นเพื่อสร้างความเคลื่อนไหว และความมีชีวิต โดยเส้นที่ปรากฏบนผลงานบางชิ้นแสดงให้เห็นเป็นทัศนธาตุลักษณะนามธรรม บางชิ้นเส้นจะแฝงอยู่ในรูปทรงเป็นลักษณะเส้นเชิงนัย เพื่อกำหนดให้รูปทรงนั้นมีความเคลื่อนไหว

3.4 สีและน้ำหนัก สีที่ใช้ในผลงานเป็นโทนสีจากธรรมชาติ โดยมีที่มาจากสีของพื้นดิน มีสีและน้ำหนักที่แตกต่างกัน น้ำหนักของสีจะทับซ้อนกันให้เห็นชั้นของสี เป็นการประสานกันของสีโดยมีที่มาจาก การทับซ้อนกันของสีในธรรมชาติ

ก

+

ข

+

ค

ง

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำภาพร่างในรูปแบบสัญลักษณ์จากรอยมือ สัตว์ เครื่องมือเครื่องใช้

(ก : รอยมือ, ข : สัตว์น้ำจากท้องนา, ค : เสียม, ง : ภาพร่างผลงาน)

(ที่มา : Saksit Buakham)

ผลงานวิจัยสร้างสรรค์

ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ ชูจิตกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน จำนวน 10 ชิ้น ในด้านเนื้อหาผลงาน ต้องการแสดงถึงการสร้างสรรค์จิตรกรรมสื่อผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ ในวิถีชีวิตชนบท ซึ่งเป็นการศึกษาแนวคิดและสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตผู้คนชนบทในจังหวัดอุดรธานี บ่งบอกถึง การดำรงชีวิตที่พอเพียง พึ่งพาตนเอง เรียบง่าย มีความกลมเกลียวเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน การใช้ภูมิปัญญา ในการประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในด้านรูปแบบผลงาน เป็นผลงาน จิตรกรรมสื่อผสม ลักษณะ 2 มิติ รูปแบบกึ่งนามธรรม มีรูปทรงหลักโดยเป็นรูปทรงรอยมือขนาดใหญ่ มีร่องรอย

สัญลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตในท้องทุ่ง และร่องรอยเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการเกษตร ที่เป็นพื้นที่โดยรอบ โดยเป็นพื้นที่ของความรู้สึกที่เป็นนามธรรมของท้องทุ่ง มีที่มาจากลักษณะพื้นดินในท้องทุ่งที่ชาวชนบทดำรงชีวิตอยู่ ในด้านเทคนิคผลงานสร้างสรรค์เป็นผลงาน 2 มิติ เทคนิคสื่อผสม โดยใช้วัสดุ ดิน ทราบ สี ด้วยกรรมวิธีสร้างรูปทรงด้วยการขูดขีด การพิมพ์ร่องรอยจากวัสดุจริง การปาด การป้ายด้วยพู่กันและแช่ด้วยน้ำสี เป็นชั้นสีให้เสมือนกับว่ามีการทับถมของซากพืชซากสัตว์ ซึ่งเป็นลักษณะของดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยผลงานสร้างสรรค์ได้แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังภาพที่ 2 - 6

ก

ข

ภาพที่ 2 ผลงานการสร้างสรรค์ช่วงที่ 1 (ก : ผลงานชิ้นที่ 1, ข : ผลงานชิ้นที่ 2)
(ที่มา : Saksit Buakham)

ค

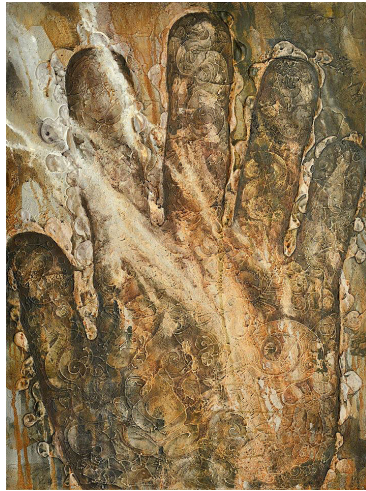

ง

ภาพที่ 3 ผลงานการสร้างสรรค์ช่วงที่ 1 (ค : ผลงานชิ้นที่ 3, ง : ผลงานชิ้นที่ 4)
(ที่มา : Saksit Buakham)

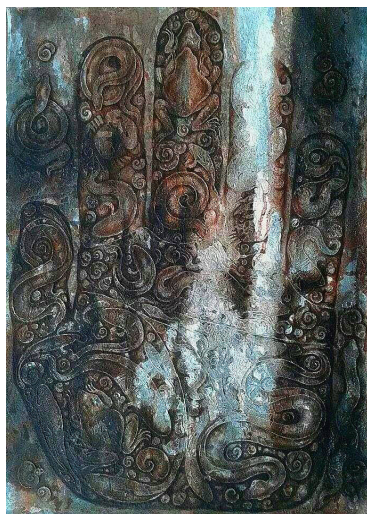

ก

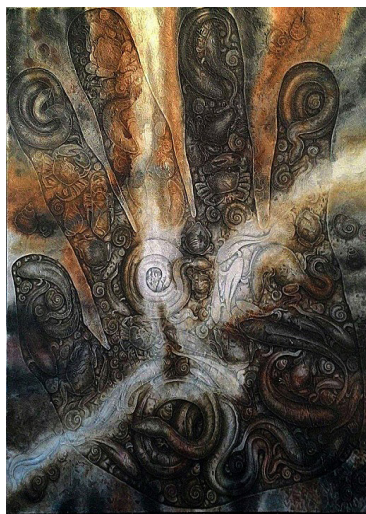

ข

ภาพที่ 4 ผลงานการสร้างสรรค์ช่วงที่ 2 (ก : ผลงานชิ้นที่ 5, ข : ผลงานชิ้นที่ 6)
(ที่มา : Saksit Buakham)

ค

ง

ภาพที่ 5 ผลงานการสร้างสรรค์ช่วงที่ 2 (ค : ผลงานชิ้นที่ 7, ง : ผลงานชิ้นที่ 8)
(ที่มา : Saksit Buakham)

ก

ข

ภาพที่ 6 ผลงานการสร้างสรรค์ช่วงที่ 3 (ก : ผลงานชิ้นที่ 9, ข : ผลงานชิ้นที่ 10)
(ที่มา : Saksit Buakham)

สรุปและอภิปรายผล

1. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลงานชุดการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน พบว่า ผลงานแสดงออกถึงสาระสำคัญของวิถีชีวิตเกษตรกรรมของคนอีสานซึ่งมีความผูกพันกับธรรมชาติ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาร่วมกับธรรมชาติ และคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมที่พึ่งพาตนเอง ดินฟ้า อากาศ ฤดูกาล และสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ อันเป็นวิถีชีวิตที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในชนบท ซึ่งมนุษย์ต้องการความเอื้อเฟื้อจากธรรมชาติ ทั้งจากมนุษย์ด้วยกันเอง และธรรมชาติ อันส่งผลต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ทั้งในด้านสภาพจิตใจและการเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอด เพราะฉะนั้นจึงควรธำรงรักษาวิถีชีวิตที่ดีงาม แบบพอเพียงและเปี่ยมไปด้วยภูมิปัญญาเหล่านี้เอาไว้ รวมทั้งวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการใช้รูปร่าง รูปทรง จากคน สัตว์ สิ่งของที่มีอิทธิพลทางด้านความคิดตามคติพื้นบ้านของคนชนบท ประกอบกับการนำวัสดุในท้องถิ่นและวัสดุสมัยใหม่มาสร้างสรรค์ ในรูปกึ่งนามธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ ร่องรอยการดำรงชีวิตของคนชนบท และเพื่อแสดงภาพตัวแทนการดำรงชีวิตของคนชนบท ที่มีชีวิตที่พอเพียง เรียบง่าย โดยผลงานได้แสดงความหมายด้านเนื้อหาจากการตีความจากสัญลักษณ์ มี 3 ลำดับดังนี้

1.1 สัญลักษณ์รูปทรงหลัก เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการกระทำหรือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์ผ่านสัญลักษณ์รอยมือ ซึ่งสื่อความหมายของเหตุของการเกิด และมีความหมายเปรียบเสมือนการจารึก ร่องรอย การฝากชีวิตไว้กับพื้นที่ทำกินของตน

1.2 สัญลักษณ์รูปทรงรอง เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้รูปทรงของสัตว์น้ำ สื่อความหมายเมื่อเกิดการลงมือทำเกษตรกรรมย่อมมีสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้น และรูปทรงของสัตว์น้ำเหล่านี้นอกจากจะเป็นแหล่งอาหารในด้านกายภาพ แล้วยังแฝงคติความเชื่อในด้านความอุดมสมบูรณ์ของชาวอีสาน อันสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและความเชื่อมั่นต่อการดำรงชีวิตของตนด้วย

1.3 สัญลักษณ์ใช้เชื่อมโยงความหมาย ผู้สร้างสรรค์ใช้รูปทรงของเครื่องมือเครื่องใช้ใน

การเกษตรกรรม เป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมระหว่างสัญลักษณ์หลักและสัญลักษณ์รองเข้าด้วยกัน สื่อความหมายถึงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตกับธรรมชาติอย่างสัมพันธ์และกลมกลืน

2. ด้านรูปแบบ ผลงานแสดงออกด้วยลักษณะรูปทรงสัญลักษณ์ที่มีอิทธิพลทางด้านความเชื่อของวิถีเกษตรกรรมและลักษณะของดินในการทำเกษตรกรรมของชนบท ประกอบกับพื้นผิวและสีที่มีความเป็นธรรมชาติด้วยการมองด้วยหลักสุนทรียศาสตร์ที่เกิดขึ้น การสร้างรูปทรงสัญลักษณ์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อการทำเกษตรกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยนำสัญลักษณ์ของรอยมือและรอยเท้าของคนในปัจจุบันเป็นรูปทรงหลัก เพื่อสื่อถึงการกระทำ การพึ่งพาตนเอง มีรูปทรงรองเช่น กบ งู ปลา ตะกวด หอย เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ ที่ปรากฏในเครื่องปั้นดินเผา และเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อความอุดมสมบูรณ์ในอดีต ซึ่งปัจจุบันเหลือแค่ร่องรอยทางอารยธรรม ผู้วิจัยหยิบยกผลงานศิลปกรรมที่มีอิทธิพลทางด้านรูปแบบกึ่งนามธรรมเป็นผลงานในลักษณะ 2 มิติ ผู้วิจัยต้องการให้ผลงานมีพื้นผิว สี การเคลื่อนไหวอย่างเป็นธรรมชาติ ประกอบกับการจัดการกับรูปทรงสัญลักษณ์และวัสดุเหล่านั้นโดยกระบวนการทางทัศนศิลป์ ให้เกิดรูปทรงใหม่และความหมายใหม่ การสร้างสรรค์ได้พัฒนารูปแบบให้มีความชัดเจน คือ การนำรูปร่าง รูปทรง จากคน สัตว์ สิ่งของ ที่มีอิทธิพลทางด้านความคิด มาลดทอนให้เหลือเพียงพื้นผิวและเส้น และใช้ประกอบกับวัสดุที่มีคุณลักษณะสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อให้วัสดุที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์เป็นทัศนธาตุแสดงคุณค่าได้อย่างเต็มที่และก่อให้เกิดรูปทรงที่สามารถตอบสนองกับแนวความคิด มีความเชื่อมโยงทางความหมายและทัศนธาตุที่หลากหลายก่อให้เกิดความน่าสนใจให้กับผลงาน

3. ด้านเทคนิคและวิธีการ หลังจากการวิเคราะห์ผลงาน ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางการใช้วัสดุขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับแนวความคิด โดยทดลองเพื่อศึกษาคุณสมบัติและคุณลักษณะพิเศษของวัสดุ ความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์การสร้างรูปทรง จากการเตรียมวัสดุเคมีอะคริลิกกันซึมผสมทราย วัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ ในการกดพิมพ์เพื่อสร้างพื้นผิวจากวัสดุจริง การเทราดและแช่สี ในร่องรอย เพื่อนำมาสร้างเป็นผลงานลักษณะ 2 มิติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยสัญลักษณ์ของการดำรงชีพ ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน การค้นหาวัดในการสร้างสรรค์ผลงานโดยการประยุกต์เทคนิคด้วยการนำวัสดุทางวิทยาศาสตร์ คือ เคมีกันซึม มาผสมผสานกับวัสดุในท้องถิ่นคือทราย โดยผลของการสร้างสรรค์พบว่า ลักษณะร่องรอย ที่ปรากฏเป็นรูปทรงหรือพื้นผิวที่เป็นพื้นหลัง สามารถกดด้วยวัสดุให้เกิดร่องรอยได้ และสามารถที่จะบีบสีให้เกิดลักษณะนูนต่ำ เคมีกันซึมมีคุณสมบัติยืดหยุ่นและยืดเหนียวให้ทรายเกาะรวมกันเป็นรูปทรง และลักษณะของทรายซึ่งมีพื้นผิวที่หยาบ โดยสามารถบอกลบได้ถึงความเป็นอดีตหรือลักษณะทางภูมิประเทศของอีสานได้ และยังสามารถสร้างความรู้สึกถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในชนบท คือที่ดินเพาะปลูก

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมจากแนวคิดและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทอีสาน จากการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติการสร้างสรรค์ ผลของการศึกษา ด้านแนวคิด รูปแบบ และเทคนิค มีแนวทางการพัฒนาต่อไปดังนี้

1. การประกอบสร้างรูปทรง การลดทอนรูปทรงสัญลักษณ์ ให้สอดคล้องกับเทคนิควิธีการสร้างพื้นผิวในผลงาน สามารถพัฒนาเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานในชุดต่อไปได้

2. สำหรับผู้สนใจศึกษาผลงานจะเห็นสาระสำคัญของวิถีเกษตรกรรมของคนอีสานซึ่งวิถีชีวิตของคนชนบทอีสานมีความผูกพันกับธรรมชาติ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติ และความรู้ทาง

รูปแบบทางศิลปะ และเทคนิควิธีการ สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับศาสตร์แขนงอื่นได้

3. ข้อค้นพบจากการสร้างสรรค์การประกอบสร้างสัญลักษณ์ใหม่ รูปแบบ เทคนิค เป็นองค์ความรู้ในด้านทัศนศิลป์แนวเรื่องเกี่ยวกับความเป็นท้องถิ่น ทำให้ผู้ที่สนใจศึกษามีความเข้าใจถึงความหลากหลายขององค์ความรู้ด้านศิลปะวิชาการ อันเป็นแนวทางพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานสู่ความเป็นศิลปะร่วมสมัยต่อไป

References

- Nil-a-thi, Somchai. (2007). **The 2nd Na Group Artist Art Exhibition 2007 (นิทรรศการศิลปกรรมกลุ่มนา ครั้งที่ 2/2550)**. Mahasarakham: Sarakham Printing.
- Nimsamer, Chalood. (2016). **Composition of Art (องค์ประกอบของศิลปะ)** (10th ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Noiwangklung, Pitak. (1996). **Bamboo Products in North-East People's life (งานไม้ไผ่ในชีวิตคนอีสาน)** (1st ed.). Mahasarakham: Thi Rab Sung Publishing.
- Sengking, Phong. (1994). **In The Middle of The Rural Breath (ท่ามกลางลมหายใจชนบท)** (1st ed.). Bangkok: Komol Publishing.
- Sukna, Suchat. (2007). **The 2nd Na Group Artist Art Exhibition 2007 (นิทรรศการศิลปกรรมกลุ่มนา ครั้งที่ 2/2550)**. Mahasarakham: Sarakham Printing.
- Tinsulanonda, Prem. (1999). **The King's New Theory Self-Sufficiency (ทฤษฎีใหม่ในหลวงชีวิตที่พอเพียง)** (1st ed.). Bangkok: Ruam Duay Chuay Kan Publishing.
- Worathongchai, Thamnu. (2005). **Nongbuakok Folk Museum (พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหนองบัวโคก)** (1st ed.). Buriram: Rewatprinting.